

СТАН ПРОЦЕСУ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІГОР З ЕЛЕМЕНТАМИ СПОРТУ

У статті проаналізовано та узагальнено погляди фахівців щодо доцільності навчання дошкільників ігор з елементами спорту. Обґрунтовано причини, що перешкоджають систематичному їх використанню у процесі фізкультурно-оздоровчої роботи дошкільних навчальних закладів. Зроблено ґрунтовний аналіз основних програмних документів щодо використання ігор з елементами спорту в практиці роботи дошкільних навчальних закладів. Висвітлено результати проведення анкетування з педагогами-практиками з проблеми організації процесу навчання старших дошкільників ігор з елементами спорту та уміння враховувати їх специфіку в роботі з дітьми. Акцентовано увагу на важливих проблемах, що турбують фахівців щодо організації і проведення ігор з елементами спорту в умовах дошкільних навчальних закладів. Запропоновані перспективні напрями роботи з визначеної теми.

Ключові слова: навчальний процес, діти старшого дошкільного віку, ігри з елементами спорту, поетапне оволодіння елементами техніки, комплексне удосконалення рухів, технологія навчання, етапи дослідження.

Постановка проблеми. У світлі входження України в європейський простір, увага зосереджується на здоров'ї, фізичному розвитку та руховій активності молодого покоління. У Національній доктрині розвитку освіти наголошується, що пріоритетним завданням системи освіти є виховання людини в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих як до найвищої індивідуальної і суспільної цінності. Це реалізується у процесі становлення валеологічної освіти, повноцінного медичного обслуговування, оптимізації навчально-виховного процесу, створення екологічно сприятливого життєвого простору [5, с. 9]. Важливим напрямом фізичного виховання дітей дошкільного віку є використання різноманітних форм та засобів фізичного удосконалення, серед яких важливе місце відводиться іграм з елементами спорту.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема використання ігор з елементами спорту в процесі фізичного виховання дошкільників

була предметом дослідження багатьох вчених (Е.Й. Адашкявічене [1], О.Л. Богініч, Ю.М. Бабачук [2], Е.С. Вільчковський, О.І. Курок [3], Л.М. Волошина [4], О.С. Конох [7], В.І. Усаков [8] та інших). За твердженням науковців, ігри з елементами спорту є одним з ефективних засобів формування у дітей дошкільного віку рухових умінь та навичок, їх фізичного удосконалення.

Так, у роботах Е.Й. Адашкявічене (1983) розкривається зміст та методика навчання гри в баскетбол. У методичному посібнику О.Л. Богініч та Ю.М. Бабачук (2014) представлена добірка рухливих ігор (в тому числі й народних) та ігрових вправ з елементами спортивних ігор за рівнями складності ігрових завдань, що використовуються в роботі з дітьми старшого дошкільного віку (5-6 років). О.І. Курок (1993) та Ю.М. Єрмакова (2010) визначають зміст і методику проведення занять з елементами футболу в дошкільних навчальних закладах. У дослідженнях Г.О. Чепуркіної (1997) доведена ефективність використання елементів міні-гандболу з дітьми старшого дошкільного віку. Л.М. Волошина (2001) обґрунтувала можливості розвитку рухових здібностей старших дошкільників у процесі фізичного виховання засобами цілеспрямованого використання ігор з елементами спорту. О.К. Ковалевський (2005) у своїх дослідженнях теоретично обґрунтував та експериментально перевірів ефективність використання гри городки в процесі фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку. О.Є. Конох (2014) розробила авторську програму комплексного використання засобів спортивних ігор (міні-футзалу, міні-баскетболу, міні-гандболу) для дітей 5-6 років, яка сприяє покращенню фізичного стану та підвищенню ефективності процесу фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

На думку О.Л. Богініч, Ю.М. Бабачук, елементи спортивних ігор, за відповідної організації їх проведення, сприятливо впливають на фізичний розвиток і працездатність дитини. Вправи з м'ячами, воланами, ракетками, битками, ключками сприяють розвитку в дитей окоміру, координації, ритмічності, узгодженості рухів. Заняття з використанням елементів спортивних ігор розвивають у дітей такі фізичні якості, як спритність, швидкість, сила, оскільки дитині часто доводиться в ігровій ситуації передавати м'яч партнеру або кидати його в ціль, що розташована на певній відстані. Дитина має й високо стрибати, дістаючи м'яч, або кидати його у високо розташовану ціль, швидко перебігати на інше місце майданчика, щоб встигнути виймати м'яч або протидіяти оволодінню м'ячем суперником тощо. Ігри з елементами спорту сприяють розвитку вміння ловити, тримати, відбивати й кидати предмети, а також розраховувати напрямок кидка, узгоджувати з ним силу, розвивати виразність рухів, орієнтуватися в просторі [2].

Автори стверджують, що під час дій з м'ячем, ракетками, воланами створюються умови для включення в роботу також і лівої руки, що важливо для повноцінного розвитку дитини. Знову ж таки, вправи з м'ячами, воланами, ракетками різного об'єму та ваги розвивають не лише великі, а й дрібні м'язи, збільшують рухливість суглобів пальців та кисті. Вони укріплюють м'язи, що утримують хребет, і сприяють формуванню правильної постави. Навчання дій із м'ячем сприяють удосконаленню рухової реакції дітей, точності відтворення рухів в часі та просторі [2].

Результати аналізу наукових досліджень та практичної роботи дошкільних навчальних закладів свідчать, що часто спостерігається незадовільний рівень володіння дітьми технікою спортивних ігор. Це обумовлено, в першу чергу, відсутністю методичних розробок щодо створення цілісної системи послідовного впровадження спортивних ігор у педагогічний процес; недостатньою кількістю літературних джерел; невизначеністю педагогічних умов для запровадження до фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми старшого дошкільного віку; недостатнім забезпеченням дошкільних навчальних закладів спеціальним спортивним обладнанням та інвентарем.

Крім того слід наголосити, що відповідно до основних програмних документів, ігри з елементами спорту використовуються в основному для дітей 7-го року життя, які на сучасному етапі реформування освіти перейшли в школу і отримали статус школяра [6]. Саме тому, актуальність проблеми обумовлюється необхідністю аналізу стану впровадження спортивних ігор в практику роботи дошкільних навчальних закладів, а також доцільністю їх використання з метою фізичного удосконалення саме старших дошкільників.

Результати аналізу наукових досліджень свідчать, що спортивні ігри постають у двох іпостасях: це і засіб фізичного виховання, і його ефективний емоційно насичений метод. На відміну від інших методів фізичного виховання, спортивні ігри мають певні особливості: наявність елементів змагання, сюжетність і образність, різноманітність і свобода вибору засобу досягнення мети, відносна самостійність дій. Ці особливості спортивних ігор підкреслюють доцільність та необхідність їх використання у системі фізичного виховання старших дошкільників з метою забезпечення комплексного удосконалення рухів в ускладнених варіативних умовах.

Враховуючи низку наукових досліджень теоретичного та методичного характеру в галузі фізичного виховання, що висвітлюють загальні проблеми рухової активності та особливості формування рухових умінь і навичок дошкільників, однак до цього часу відсутня

розробка відповідної віку дітей та їх руховому досвіду технологій навчання старших дошкільників ігор з елементами спорту в умовах дошкільного навчального закладу.

Мета дослідження – проаналізувати стан реалізації завдань щодо навчання старших дошкільників ігор з елементами спорту.

Основні завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз наукових досліджень та результатів діяльності дошкільних навчальних закладів з проблеми організації навчання старших дошкільників ігор з елементами спорту.

2. Висвітлити результати проведення анкетування, бесід з педагогами-практиками з окресленої проблеми.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури; анкетування; метод узагальнення отриманої інформації.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою вивчення ставлення методистів, вихователів та інструкторів з фізичної культури дошкільних навчальних закладів до особливостей організації процесу навчання старших дошкільників ігор з елементами спорту та уміння враховувати їх специфіку в роботі, нами використовувалися бесіди, інтерв'ю, анкетування, аналіз педагогічної документації.

У процесі опитування найбільшу увагу приділяли вивченню думки фахівців щодо доцільності навчання старших дошкільників ігор з елементами спорту; встановленню причин, що заважають систематичному їх використанню у фізичному вихованні дітей старшого дошкільного віку в умовах дошкільних навчальних закладах. Важливим для нашого дослідження було і коло питань, що пов'язані з методичними підходами до навчання дітей 6-го року життя іграм з елементами спорту, логічної послідовності оволодіння дітьми змістом рухових дій, послідовності вивчення основних технічних прийомів зі спортивних ігор, пропозицій щодо удосконалення процесу навчання іграм з елементами спорту та доцільності розробки технології навчання дітей цим іграм.

Експериментальним дослідженням було охоплено 170 працівників дошкільних навчальних закладів. Анкетування носило анонімний характер, за способом спілкування з респондентами було заочним, за способом вручення анкет – роздатковим, за обсягом охоплених – вибіркоким. Результати анкетування були піддані математичному аналізу.

Для отримання об'єктивної інформації про стан процесу організації навчання старших дошкільників ігор з елементами спорту педагогам-практикам було запропоновано дати відповіді на питання анкети. Пропонуємо перелік запитань:

1. Чи доцільно використовувати ігри з елементами спорту в дошкільному навчальному закладу?
2. Як часто Ви використовуєте ігри з елементами спорту?
3. Які ігри з елементами спорту найбільше подобаються дітям?
4. Оцініть у відсотках рівень Вашої методичної підготовленості до навчання ігор з елементами спорту дітей дошкільного віку?
5. Чи створенні необхідні умови у Вашому дошкільному навчальному закладі для навчання дітей ігор з елементами спорту?
6. Чи володієте Ви технікою виконання окремих елементів спортивних ігор?
7. Які причини заважають їх систематичному проведенню в дошкільних навчальних закладах?
8. Чи здатні діти старшого дошкільного віку (6-го року життя) оволодіти технікою ігор з елементами спорту?
9. Чи потрібна і корисна, на Вашу думку, буде розробка чіткої технології навчання ігор з елементами спорту дітей 6-го року життя в умовах дошкільного навчального закладу?

Аналіз відповідей на перше питання анкети засвідчило, що 98% педагогів-практиків вважають доцільним використання ігор з елементами спорту в дошкільному навчальному закладу. Можна констатувати, що даний засіб вважається ефективним у системі фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Так, якщо прийняти щоденне використання ігор з елементами спорту за 100%, то на основі аналізу анкет можна визначити, що в системі фізичного виховання дошкільного навчального закладу, ступінь їх використання систематично, складає всього лише 10,5%, періодично використовують ігри з елементами спорту – 62,5% вихователів, а інколи – 27%.

Стосовно третього запитання з'ясовано, що найбільше подобаються дітям дошкільного віку такі елементи спортивних ігор, як баскетбол – 46,5%; футбол – 34,5%, бадмінтон – 14%, настільний теніс – 5%. З деякими елементами спортивних ігор, діти фактично не знайомі.

Свій рівень методичної підготовленості до реалізації програмного розділу «Ігри з елементами спорту», респонденти оцінюють як низький. При цьому рівень підготовленості до навчання дітей-дошкільників, якщо прийняти (1-33% – низький рівень, 34-67% – середній рівень, 68-100% – високий рівень), гри городки відводиться – 6%, баскетболу – 46%, футболу – 28%, хокею – 2%, настільному тенісу – 4%, бадмінтону – 14%.

На запитання, чи створенні необхідні умови у Вашому дошкільному навчальному закладі для навчання дітей ігор з елементами

спорту, більшість (57%) опитаних нами педагогів-практиків відповіли – «ні», 23% – дали відповідь – «так», 20% дали іншу відповідь. Вони стверджують, що не для всіх спортивних ігор, які визначені чинними програмами, є в наявності необхідний інвентар та обладнання.

Узагальнивши відповіді на питання, чи володієте технікою виконання окремих елементів спортивних ігор, ми виявили, що 43% опитаних педагогів володіють технікою гри в баскетбол, 28 % – в бадмінтон, 14% опитуваних – знають технічні прийоми у футболі, 7% опитаних вважають, що володіють технікою гри в настільний теніс та тільки 4% фахівців оцінюють свою технічну підготовку на середньому рівні з таких цікавих та захоплюючих спортивних ігор, як городки та хокей.

Аналізуючи відповіді анкети, абсолютна більшість (65,5%) опитаних фахівців стверджують, що однією з причин, яка заважає систематичному проведенню ігор з елементами спорту в дошкільному навчальному закладі, є відсутність відповідної методичної літератури з даного питання для працівників дошкільних навчальних закладів. Крім того, в процесі опитування, ми також з'ясували, що основним джерелом інформації з даної проблеми педагога дошкільних навчальних закладів вважають особистий досвід та зміст чинних комплексних програм розвитку, навчання й виховання для дошкільних навчальних закладів «Я у Світі», «Впевнений старт», «Дитина», «Українське дошкільля», «Дитина в дошкільні роки». Аналізуючи зміст цих програм, ми можемо констатувати, що у зазначених програмах визначені тільки основні завдання з навчання дошкільників іграм з елементами спорту та надається перелік ігрових вправ, що є підготовчими лише до таких спортивних ігор, як футбол та хокей.

Близько 45,5% вихователів-практиків недостатньо оцінили свою методичну та рухову підготовку до застосування елементів спортивних ігор у практиці роботи дошкільних навчальних закладів. Значна частина фахівців (28%) підкреслюють, що однією з причин є також відсутність відповідного обладнання та інвентарю.

Значний відсоток (85,5%) опитаних стверджують, що діти старшого дошкільного віку (6-го року життя) здатні оволодіти технікою ігор з елементами спорту. Педагоги-практики стверджують, що в процесі проведення ігор з елементами спорту у дітей підвищується рухова активність, покращується фізична підготовленість та розвиваються такі фізичні якості, як спритність, швидкість, рівновага, координація рухів та інші якості.

98 % педагогів-практиків переконані, що необхідна чітка технологія навчання ігор з елементами спорту дітей 6-го року життя в

умовах дошкільного навчального закладу, що обумовлює важливість та необхідність окресленої проблеми.

На основі отриманих результатів можна зробити висновок, що процес використання ігор з елементами спорту в системі фізичного виховання дошкільників потребує удосконалення.

Крім анкетування нами були використані метод бесіди, інтерв'ю та аналіз документальних матеріалів протягом усього періоду проведення експериментального дослідження. На початкових етапах дослідження бесіди та інтерв'ю використовували для визначення проблемних, невирішених питань, що набувають актуальності в процесі навчання дітей дошкільного віку ігор з елементами спорту в умовах дошкільних навчальних закладів, обговорювали можливі шляхи їх вирішення. До опитування залучали завідувачів, методистів, вихователів, інструкторів з фізичної культури, викладачів вищих навчальних закладів, а також батьків вихованців.

Вивчення стану зазначеної проблеми в практиці роботи дошкільних навчальних закладів засвідчило, що організація та застосування ігор з елементами спорту дітей старшого дошкільного віку характеризуються вже застарілими формами, методами та прийомами навчання.

Результати опитування лягли в основу розробки експериментальної технології навчання ігор з елементами спорту дітей 6-го року життя.

Висновки. Проведений аналіз дослідження дозволяє стверджувати, що педагогів-практиків турбує низький рівень методичної та практичної підготовленості до навчання елементам спортивних ігор, що негативно відбивається на їх використанні в практиці фізичного виховання у дошкільних навчальних закладах. Більшість респондентів абсолютно переконані, що ігри з елементами спорту є важливим засобом фізичного виховання дошкільників. Проте значний відсоток (98%) педагогів вважають необхідним створення відповідної системи роботи з навчання старших дошкільників ігор з елементами спорту з використанням інноваційних форм, засобів та методів роботи з дітьми.

Результати вивчення стану використання ігор з елементами спорту у фізичному вихованні дітей старшого дошкільного віку, ставлення педагогів до означеної проблеми яскраво свідчать про необхідність розробки спеціальної технології навчання ігор з елементами спорту дітей 6-го року життя в умовах дошкільного навчального закладу.

Список використаних джерел:

1. Адашкявичене Э.Й. Спортивные игры и упражнения в детском саду : Кн. для воспитателя дет. сада / Э. Й. Адашкявичене. – М. : Просвещение, 1992. – 159 с.
2. Богініч О.Л. Рухливі ігри та ігрові вправи з елементами спортивних ігор для дітей старшого дошкільного віку : методичний посібник / О. Л. Богініч, Ю. М. Бабачук. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 224 с.
3. Вільчковський Е.С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. / Е. С. Вільчковський, О. І. Курок. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2004. – 428 с.
4. Волошина Л.Н. Играйте на здоровье! Программа и технология физического воспитания детей 5-7 лет / Л. Н. Волошина. – М. : АРКТИ, 2004. – 144 с.
5. Дошкільна освіта в Україні : Нормативно-правове регулювання / Упоряд. Л. Гураш, Т. Вороніна. – К. : Вид. дім «Шкіл. світ» : Вид. Л. Галіцина, 2006. – 120 с.
6. Закон України «Про загальну середню освіту». [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.
7. Конох О.Є. Комплексне використання засобів спортивних ігор у підвищенні фізичного стану дітей 5-6 років : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / О. Є. Конох. – Д., 2014. – 20 с.
8. Усаков В.И. Программно-методическое обеспечение оздоровительного воздействия физической культуры в условиях семьи, детского сада, школы : автореф. дисс.... д-ра пед. наук : 13.00.04/ В. И. Усаков; Сибирская гос. акад. физ. культуры. – Омск, 2000. – 87 с.

This article analyzes and summarizes the views of experts on the reasonableness of teaching games with elements of sports to preschool children. The reasons that prevent their systematic use in the process of physical education of preschool children, such as lack of teaching materials for the creation of an integrated system of consistent implementation of games with elements of sports into the educational process, insufficient number of references, ambiguity of pedagogical conditions for the introduction of wellness and recreation activities for children of senior preschool age, insufficient supply of special sports equipment to preschool educational establishments, have been substantiated. The thorough analysis of key policy documents on the use of games with elements of sports in the practical work of preschool educational establishments has been carried out. The results of a survey of practical teachers on the issue of the process of teaching

games with elements of sports to senior preschool children and on their ability to take into account the specifics of working with children have been described. The attention has been paid to important issues of the organization and use of games with elements of sports in preschool educational establishments. Perspectives for development of the problem under discussion have been suggested.

Key words: teaching and learning process, children of senior preschool age, games with elements of sports, gradual mastering the techniques, improvement of complex motions, teaching technology, research stages.

Отримано: 4.05.2016

УДК 373.2.015.31:796

С.М. Бабюк

ВПЛИВ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ГРАМОТНОСТІ БАТЬКІВ НА ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті автор аналізує експериментальну технологію фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї. Досліджено вплив фізкультурної грамотності батьків на фізичне виховання дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: фізичне виховання, взаємодія, інтерес, фізична активність, сім'я, фізкультурна грамотність.

Одним із пріоритетних напрямів виховання дітей дошкільного віку вважається сприяння зміцненню здоров'я, загартовуванню організму, всебічному фізичному розвитку особистості. У контексті цього дослідження особливого значення набувають наукові праці, які доводять, що період дошкільного дитинства – відповідальний етап у забезпеченні належного фізичного та морального здоров'я людини, й найкращі умови для цього створюються в процесі фізичного виховання особистості, що є важливим компонентом підготовки дитини до активного життя та професійної діяльності (Л. Виготський, О. Запорожець, Е. Аркін, Т. Осокіна та інші).

Проблема фізичного удосконалення та збереження здоров'я дітей старшого дошкільного віку стала предметом дослідження вчених різних галузей науки, зокрема психологів (Л. Виготський,